

Ökkultációk

MERKÜR-ÁTVONULÁS

Az 1986-os év legjelentősebb ökkultációs eseménye a november 13-i Merkúr-átvonulás volt. Hazánkból csak a bolygó kilépését lehetett megfigyelni, azt is néhány perccel napkelte után.

Észlelő	műszer	nagyítás
Aszódi Zoltán (Debrecen)	5,0 L	22x, 34x
Csukás Mátyás (Nagyszalonta)	6,3 L	262x
Dankó Csaba (Debrecen)	5,0 L	22x, 34x
Gál Sándor (Nagyszalonta)	6,3 L	262x
Gyurmann Tibor (Dabas)	7,2 L	45x
Iskum József (Budapest)	7,0 L	166x
Kész László (Bóly)	7,0 L	33x
Keszthelyi Sándor (Pécs)	20,0 T	75x
Kósa-Kiss Attila (Nagyszalonta)	6,3 L	262x
Orha Zoltán (Budapest)	20x50 M	20x, +fotó
Patacsi Zsolt (Pécs)	5,0 L	34x
Ravasz Bálint (Gyopárosfürdő)	?	?
Szabó Sándor (Bóly)	10,0 T	60x
Zajáczy György (Debrecen)	10,0 L	?

Tizenegy megfigyelés érkezett, s csaknem minden észlelő a késő őszi reggelekre oly jellemző ködös, párás időt jegyzett fel. A légkör ennek megfelelő állapota igen megnehezítette a kilépés precíz észlelését. Ezt mutatja, hogy a megfigyelt adatok kb. 10 másodperces intervallumba esnek. A harmadik kontaktusról 10, a negyedikről 11 adat érkezett. Ezekből egy-egy a nagyfokú pontatlanság miatt értékelhetetlen. Lássuk a megfigyelt adatokat (a számításnál a "+"-szal jelölt időpontokat használtuk fel):

III. kontaktus

Orha	06:29:45
Iskum	06:29:50
Kósa-Kiss	06:29:55+
Patacsi	06:29:58+
Kész	06:30:02+
Keszthelyi	06:30:03+
Zajáczy	06:30:04
Szabó	06:30:05+
Aszódi	06:30:20
Dankó	06:30:20

6 adat átlagából:
06:30:01,2_±1,6 UT

IV. kontaktus

Iskum	06:31:34
Kész	06:31:38+
Szabó	06:31:39+
Orha	06:31:40+
Gyurman	06:31:44+
Zajáczy	06:31:44+
Patacsi	06:31:49+
Kósa-Kiss	06:31:49+
Keszthelyi	06:31:51+
Aszódi	06:32:23
Dankó	06:32:23

8 adat átlagából:
06:31:43,9_±1,8 UT

Sajnos, a néhány észlelés nagyon rossz légköri viszonyok között készült, ezért azokat a két kontaktus legvalószínűbb időpontjának számításában nem vettük figyelembe. Így a közepes hibát mindkét értéknél 2 másodperc alatt maradt.

A III. kontaktusnál a "fekete csepp" jelenség a párás idő miatt minimális volt (nem volt olyan nagy a kontrasztkülönbség), így sikerült mindenkinek kiküszöbölnie. A megfigyelt 06:30:01,2 UT-s időpont igen közel áll az előrejelzett 06:30:03,9 UT-hoz. A két érték közötti különbségnek valószínűleg a légkör az oka.

Nem így azonban a IV. kontaktusnál! A napperem nagymértékű hullámzásába a sötét bolygókorong néhány másodperccel korábban belevesztett a kilépés tényleges megtörténte előtt. Ezért a kilépés idejére az átlagból kapott 06:31:43,9 UT helyett kb. 06:31:50 UT a reálisabb. (A jobb légkörnél észlelők is ezt mérték - lásd Kósa-Kiss, Keszthelyi és Patacsai adatait.) Az előrejelzés 06:31:58,9 UT volt, a különbség tehát még így is majdnem 10 másodperc!

Orha Zoltánon kívül a pécsi megfigyelőcsoportban Halmi Gábor, Kondorosi Gábor, Nagy-Mélykúti Ákos és Nagyváradai László készítettek fotókat Zeiss Meniscassal. Keszthelyi Sándor szemmel, kis nagyításokkal, binokulárokkal kereste a Merkúr korongját. Tízszeres nagyítással határozott korongként látszott, 7x-szel is megfigyelhető volt, de megjelenése majdnem pontszerű. 3,5x-szeres nagyítás már nem mutatta, így az észlelhetőség határa 5x-ös nagyításnál húzódtott.

A GANYMEDES TELJES FOGYATKOZÁSA

1986. október 21.

A jelenséget sajnos nagyon kevesen észlelték, az erős szél (melyet mindhárom helyről jeleztek) megnehezítette a megfigyelést.

Észlelő	műszer	nagyítás
Gombos Attila (Debrecen)	10,0 L	?
Kósa-Kiss Attila (Nagyszalonta)	15,6 T	54x
Székely István (Debrecen)	10,0 L	?
Szołozslyay Endre (Debrecen)	10,0 L	?
Zajáczy György (Debrecen)	5,0 L	54x

A teljes eltűnés időadatai jól mutatják a használt távcsövek átmérőkülönbségét. Valószínűleg emiatt lépett fel majdnem egyperces különbség az első és a harmadik adat között. Kósa-Kiss Attila megfigyelte a Ganymedes színének változását: 21:36:10 UT: előbb élénkvörös, később téglavörös; 21:38:17 UT: bíborvörös; 21:39:00 UT: rozsdabarna, majd sötétszürke.

Az itt tárgyalt szimultán észleléseken kívül a debreceni Szoboszlay Endre, Lókadi László és Székely István végzett megfigyeléseket jupiterhold-jelenségekről.

HOLD OKKULTÁCIÓ ÉSZLELÉSEK

Észlelő	műszer	észlelés
Gombos Attila (Debrecen)	10,0 L	3
Kondorosi Gábor (Pécs)	6,0 L	1
Kósa-Kiss Attila (Nagyszalonta)	15,6 T	5
Ravasz Bálint (Gyopárosfürdő)	5,0 ?	3
Székely István (Debrecen)	10,0 L	3
Szoboszlay Endre (Debrecen)	10,0 L	3

Összesen tehát 18 észlelés történt. Ebben benne van Kósa-Kiss Attila négy tavaszi-nyári megfigyelése is, a többi októberben és novemberben készült. Sajnos, egyetlen szimultán észlelés sincs köztük.

Néhány megjegyzés az észlelésekhez:

Kéréssel kezdem: az észleléseket minél hamarabb, de legkésőbb a következő hónap hatodikáig beérkezőleg juttassák el címemre, hiszen a megfigyelők késve történő adatküldése volt az oka annak, hogy a rovat csak késve jelenhetett meg. A feldolgozás időszerűsége elsősorban az adatküldőkön múlik.

A könnyebb kezelhetőség és megőrizhetőség érdekében a megfigyeléseket A4-es lapon kérem beküldeni, s ne különféle méretű cetlikken (újságszélről letépett papírcsíkkal is találkoztam már).

A könnyebb áttekinthetőség és feldolgozás végett a lap tetejére kérem felírni a megfigyelt esemény nevét (pl. "A 2C 1322 csillag fedése 1987. 02. 12-én", vagy "A SAO 83123 fedése a (4) Juno által 1987. 02. 12-én", stb.).

Ezután az észlelés adatait: az észlelő(k) nevét és címét; az észlelés helyét és koordinátáit; a távcső adatait és a légköri körülményeket (nyugodtság, átlátszóság, egyéb megjegyzések: pl. hideg, szél, stb.).

Ezt kövesse az esemény leírása: a fedő és az elfedett objektum neve és fényessége; a megfigyelés időtartama; az esemény bekövetkezésének ideje és végül az egyéb mérendő adatok.

Az időpontokat mindig világidőben (UT) adjuk meg, a negatív eredményt is küldjük be. Ez utóbbi is legalább annyira fontos, mint a pozitív! A fenti adatokat kérem minden esetben feltüntetni az észlelőlapra, mivel csak ezekkel teljes a megfigyelés. Az észlelők ezirányú fáradozását előre is köszönjük.

A rovatot összeállította:
SZABÓ SÁNDOR